Radostaw Zarzecki¹

Amerykańskie wsparcie dla afgańskich mudżahedinów w latach 1979–1986

Choć zaangażowanie amerykańskie w wojnę radziecko-afgańską kojarzone jest głównie z osobą prezydenta Ronalda Reagana, było ono jednak podjęte jeszcze zanim objął on urząd, a nawet zanim Armia Radziecka wkroczyła na teren Afganistanu. Ze wspomnień Roberta Gatesa, późniejszego szefa CIA, jasno wynika, że pierwsze plany dotyczące tajnych działań mających wspierać zbuntowaną muzułmańską ludność nakreślone zostały jeszcze w marcu 1979 r.² To wtedy, na posiedzeniach Rady Bezpieczeństwa Narodowego, podsekretarz obrony ds. polityki Walter B. Slocombe miał wysnuć teorię „wciągnięcia Sowietów w wietnamskie bagno”³. Orędownikiem podjęcia takich działań był Zbigniew Brzeziński, a wynikało to z jego przekonania, że Związek Radziecki dokona w najbliższym czasie interwencji zbrojnej na terenie Afganistanu, o czym również starał się przekonać urzędującego prezydenta⁴.

Jimmy Carter podpisał pierwszy dokument dotyczący finansowania mudżahedinów 3 lipca 1979 r. Przeznaczone na tą działalność 500 tys. dolarów amerykańskich miało zostać rozdysponowane przez CIA w celu przekazania dla muzułmańskich bojowników tzw. „nieśmiercionośnej pomocy”⁵. Jak wspominał sam Brzeziński, Amerykanie nie chcieli popychać ZSRR do interwencji, ale „z całą świadomością zwiększyli prawdopodobieństwo, że będą interwe-

¹ Uniwersytet Wrocławski, e-mail: radoslaw_zarzecki@yahoo.pl.

² E. Alterman, *'Blowback', the Prequel*, <https://www.thenation.com/article/blowback-prequel/> [dostęp: 9.01.2019].

³ J. White, *The Strategic Mind of Zbigniew Brzezinski: How a Native Pole Used Afghanistan to Protect His Homeland*, b.m.w. 2012, s. 35, https://digitalcommons.lsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4790&context=gradschool_theses [dostęp: 9.01.2019].

⁴ Ibidem, s. 40.

⁵ Ibidem, s. 84.

niować⁶. Rodzi się w tym momencie pytanie czy radziecka inwazja była spowodowana przez Stany Zjednoczone. Choć sam Brzeziński w późniejszych wywiadach twierdził, że nawet w przypadku braku jakichkolwiek działań amerykańskich interwencja by nastąpiła, to jednak wśród badaczy pojawiają się głosy mówiące o rozmyślnej prowokacji ze strony USA. Szczególnie znamienne wydają się słowa wypowiedziane przez samego doradcę ds. bezpieczeństwa narodowego prezydenta Cartera, pochodzące z wywiadu z 1998 r. Stwierdził on, iż nie żałuje przeprowadzenia tajnej operacji, która doprowadziła do „wciągnięcia ZSRR w Afgańską pułapkę”, a także wspomniął, iż w dzień interwencji radzieckiej powiedział do Cartera, że „Amerykanie zyskali możliwość zgotowania Sowiecom wojny w Wietnamie”⁷.

Po obaleniu Hafizullaha Amina strona amerykańska odpowiedziała początkowo stanowczym protestem i potępieniem działań radzieckich. Stany Zjednoczone nawoływały do bojkotu Letnich Igrzysk Olimpijskich, które miały się odbyć w Moskwie w nadchodzącym roku, a także nałożyły sankcje na ZSRR. Prezydent USA w orędziu do narodu z 23 stycznia 1980 r. stwierdził, że „jakakolwiek próba przejęcia kontroli nad regionem Zatoki Perskiej przez siłę zewnętrzną będzie traktowana jako atak na żywotne interesy Stanów Zjednoczonych Ameryki i taki atak będzie odparty wszelkimi niezbędnymi środkami, w tym siłą militarną”⁸, co przeszło do historii jako doktryna Cartera.

Najbardziej znanym wydarzeniem 1980 r., była wizyta zagraniczna Zbigniewa Brzezińskiego w Pakistanie. Został on tam wysłany, aby porozumieć się bezpośrednio z rządem pakistańskim, co do formy udzielania pomocy dla afgańskich mudżahedinów, jak i redystrybucji amerykańskiego wsparcia przez służby tego kraju. Spotkał się tam także z mudżahedinami, niedaleko Przetęczy Chajberskiej, gdzie wypowiedział znaczące słowa. Wskazując palcem w kierunku Afganistanu stwierdził, że Ci muzułmańscy wojownicy wrócą do swojego kraju, odzyskają swoje domy i meczety, a w ostatecznym rachunku zwyciężą, ponieważ „ich sprawa jest słuszna, a Bóg jest po ich stronie”⁹. Jego żarliwe wsparcie dla islamskich bojowników było mu niejednokrotnie wypominane, szczególnie po wydarzeniach z 11 września 2001 r.

⁶ R. Braithwaite, *Afgańcy. Ostatnia wojna imperium*, Kraków 2012, s. 134.

⁷ Fragment wywiadu ze Zbigniewem Brzezińskim w angielskim tłumaczeniu, oryginalnie wydany jako: V. Jauvert, *Les Révélations d'un Ancien Conseiller de Carter: 'Oui, la CIA est Entrée en Afghanistan avant les Russes...'*, <https://williamblum.org/essays/read/how-the-us-provoked-the-soviet-union-into-invading-afghanistan-and-starting> [dostęp: 9.01.2019].

⁸ R. Braithwaite, op.cit., s. 133.

⁹ Fragment filmu dokumentalnego produkcji CNN, *Cold War. The Soldiers of God*, dostępny pod adresem: <https://www.youtube.com/watch?v=A9RCFZnWGE0> [dostęp: 9.01.2019].

Choć ubiegający się o reelekcję prezydent Carter przegrał listopadowe wybory, jego następca, Ronald Reagan, nie odrzucił zapoczątkowanej przez niego polityki względem Afganistanu. Wydarzenia przełomu lat 70. i 80. skierowały wzrok decydentów amerykańskich w stronę Azji Zachodniej. Rewolucja w Iranie, która wywołała drugi kryzys paliwowy, jak i wojna iracko-irańska, która wybuchła w 1980 r., spowodowały, że region, określany w amerykańskiej nomenklaturze jako „większy Bliski Wschód”, w którego skład wchodzi także Afganistan, stał się dla Stanów Zjednoczonych kluczowym obszarem. Choć wiodącym powodem wzrostu zainteresowania elit amerykańskich tym regionem było uzależnienie USA od bliskowschodniej ropy, to interwencja radziecka w Afganistanie spowodowała, że „większy Bliski Wschód” dodatkowo stał się najważniejszą areną zimnowojennego konfliktu przez całą dekadę.

Objęcie urzędu prezydenta Stanów Zjednoczonych przez Ronalda Reagana 20 stycznia 1981 r. ostatecznie zamknęło okres, który przeszedł do historii pod nazwą „detente”. Odprężenie w relacjach amerykańsko-radzieckich, które związane jest z polityką ograniczania rozwoju broni strategicznych przez Stany Zjednoczone i Związek Radziecki czy między innymi podpisania aktu końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, dobiegło końca. Inwazja wojsk radzieckich na Afganistan i stanowcza odpowiedź Stanów Zjednoczonych w związku z tym faktem doprowadziły do ponownego zaostrzenia kursu dwóch mocarstw wobec siebie. Choć o zdecydowanej wygranej kandydata partii republikańskiej zdają się przeważać względy ekonomiczne, to jedną z osi kampanii wyborczej 1980 r. w USA była właśnie kwestia podejścia do zimnowojennej rywalizacji¹⁰.

Ronald Reagan znany był jako zagorzały antykomunista. Pokojowa koegzystencja Stanów Zjednoczonych i Związku Radzieckiego, która zdawała się przybierać coraz bardziej zaawansowaną formę w latach 70. ubiegłego wieku, była w mniemaniu nowego prezydenta politycznym błędem ze strony USA. W obliczu radzieckiej agresji na Afganistan tezy głoszone przez Reagana jeszcze w trakcie kampanii wyborczej zdawały się mieć swoje uzasadnienie. Jak się później okazało, udzielanie poparcia i finansowanie działań afgańskich mudżahedinów było dla 40. amerykańskiego prezydenta jedną z najważniejszych części polityki powstrzymywania ZSRR, która zakładała wspieranie antyradzieckich ugrupowań na wszystkich kontynentach¹¹.

¹⁰ R. Reeves, *What Reagan knew*, <http://articles.latimes.com/2006/jan/20/opinion/oe-reeves-20&prev=search> [dostęp: 11.01.2019].

¹¹ Ronald Reagan jeszcze podczas kampanii prezydenckiej w 1980 r. nawoływał do zwiększenia pomocy dla afgańskich mudżahedinów. P. Kengor, *They Always Blame Reagan...*, <https://www.weeklystandard.com/paul-kengor/they-always-blame-reagan> [dostęp: 11.01.2019].

Trzeba jednakże pamiętać, że za prezydentury Reagana bezpośrednio wsparcie, zarówno ekonomiczne, jak i dyplomatyczne, otrzymywały zarówno ruchy pokojowe, ale także prowadzące walkę zbrojną. Wśród beneficjentów amerykańskiego wsparcia znajdziemy między innymi prawicowe bojówki z Nikaragui, znane jako „Contra”, ale także Czerwonych Khmerów, byłych przywódców morderczego komunistycznego reżimu, jednak czynnie walczących z satelickim wobec ZSRR Wietnamem. Choć w większości przypadków działania USA ograniczały się do tajnego wspierania tychże ugrupowań, organizowanego głównie przez Centralną Agencję Wywiadowczą, to w 1983 r. Ronald Reagan zdecydował się na bezpośrednią akcję. Armia Stanów Zjednoczonych dokonała inwazji na Grenadę, gdzie obaliła komunistyczny, proradziecki rząd.

Operacja „Cyclone” została automatycznie kontynuowana przez administrację Reagana, jako wpisująca się w obrany kurs polityki zagranicznej przez nowego prezydenta. Jednakże ranga tej tajnej akcji wyraźnie wzrosła, co pociągnęło za sobą także zwiększenie jej finansowania. W latach 80. ubiegłego wieku kwestia afgańska trafiła również po raz pierwszy do mediów głównego nurtu, w tym hollywoodzkich filmów, przez co afgański konflikt zagościł w świadomości amerykańskiej opinii publicznej. Kreowanie mudżahedinów na przyjaciół i sojuszników Stanów Zjednoczonych, czego przykładem mogą być przemówienia samego Reagana, jak i wizyty tychże bojowników w Białym Domu, a także przychylna im medialna narracja, jaka obecna była w amerykańskich środkach przekazu przez całą dekadę, spowodowała wyraźną chęć udzielenia im realnego wsparcia ze strony amerykańskiego społeczeństwa. Choć Afganistan był tylko jednym z wielu pól rywalizacji w schyłkowym okresie zimnej wojny, to tajną operację „Cyclone” określa się mianem jednej z największych najdroższych w historii CIA¹².

Tworzenie struktur pomocy dla mudżahedinów w latach 1979–1981

Gdy Ronald Reagan przejmował władzę w Stanach Zjednoczonych, w polityce zagranicznej tego kraju zaczęto dostrzegać radykalną zmianę. Zauważono, że problemy Związku Radzieckiego mogą doprowadzić w najbliższej przyszłości do znacznego osłabienia tego państwa, choć z początkiem dekady nie przewidywano jeszcze rozpadu całej struktury. Stąd też amerykańscy decydenci zdecydowali się jeszcze mocniej wesprzeć wszystkie antykomunistyczne dążenia, rozpoczynając nowy etap wyścigu zbrojeń i prowadząc pośrednią walkę z ZSRR poprzez finansowanie tzw. „wojen zastępczych”. Miało to doprowadzić

¹² D. Barlett, J. Steele, *The Oily Americans*, <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,450997-92,00.html> [dostęp: 11.01.2019].

do sytuacji, w której ZSRR, chcąc nawiązać równorzędną rywalizację ze Stanami Zjednoczonymi, załamał się gospodarczo pod ciężarem wydatków i obciążeń, co zresztą poniekąd nastąpiło.

Operacja „Cyclone” była jednym z niewielu przykładów kontynuacji polityki gabinetu 39. prezydenta USA przez administracją Reagana. Początkowo, jeszcze za kadencji Cartera w 1980 r., na wsparcie afgańskich mudżahedinów przeznaczone zostało między 20 a 30 mln dolarów¹³. Radykalny wzrost finansowania względem roku poprzedniego, wiązał się oczywiście z samą inwazją wojsk radzieckich, ale także z zaangażowaniem senatora Charliego Wilsona, który przez całą dekadę lat 80. był jedną z najważniejszych postaci w kontekście amerykańskiego wsparcia dla afgańskich bojowników. Ten kongresman z Teksasu zasiadł w 1980 r. w podkomisji ds. środków budżetowych na działania obronne, której zadaniem jest opracowywanie budżetu m.in. dla tajnych operacji CIA. George Crile, autor biografii o Wilsonie, wspomina, iż kongresman o sytuacji w Afganistanie dowiedział się mniej więcej w połowie 1980 r. po obejrzeniu materiału Dana Rathera w telewizji CBS i po przeczytaniu notatki z dalekopisu w siedzibie Izby Reprezentantów¹⁴. Z czasem stał się on jedną z najważniejszych postaci w kwestii pomocy dla Afgańczyków wśród wszystkich amerykańskich decydentów.

Początkowo Amerykanie starali się, aby do bojowników trafiała broń pochodzenia radzieckiego, co tym samym odsunęłoby podejrzenia dotyczące bezpośredniego wsparcia ze strony USA dla mudżahedinów. Krajem, który jako jeden z pierwszych zaczął pomagać islamskim bojownikom w Afganistanie był Egipt, produkujący radziecką broń na licencji. Już w 1980 r. agenci CIA skontaktowali się z egipskimi decydentami¹⁵. Wtedy też postanowiono, że Stany Zjednoczone będą płacić za wytwarzanie tejże broni i jej transfer dla mudżahedinów. Egipt wydawał się naturalnym sojusznikiem USA, szczególnie iż dwa lata wcześniej podpisano porozumienie w Camp David, a Stany Zjednoczone zgodziły się jako strona porozumienia, do udzielenia pomocy militarnej w wysokości 1,5 mld dolarów. Tym samym Kair mógł wyprzedać przestarzały arsenał składający się głównie z radzieckiego sprzętu, wymieniając go na uzbrojenie amerykańskie¹⁶.

¹³ P. Bergen, *Holy War Inc.: Inside the Secret World of Osama Bin Laden*, Nowy Jork 2001, s. 71.

¹⁴ Fragment książki autorstwa George'a Crila zatytułowanej *Charlie Wilson's War: The Extraordinary Story of the Largest Covert Operation in History*, dostępny jest pod adresem: *Book excerpt: 'Charlie Wilson's War'*, <https://abcnews.go.com/GMA/story?id=125015&page=1> [dostęp: 11.01.2019].

¹⁵ A. Hilali, *US-Pakistan Relationship: Soviet Invasion of Afghanistan*, Nowy Jork 2017, s. 155–156.

¹⁶ E. Cody, *Egypt Says It Trains Afghan Rebels*, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1980/02/14/egypt-says-it-trains-afghan-rebels/a09f455a-fca0-48c0-b7fe-12e8c9bcede6/?utm_term=.989aeb741ad6 [dostęp: 11.01.2019].

W pierwszym roku urzędowania prezydenta Reagana poczyniono kroki mające na celu rozszerzenie wsparcia. Nowo zaprzysiężony szef CIA, William Casey, zdołał zwiększyć kwotę przeznaczoną w budżecie na wsparcie dla afgańskich bojowników do 80 mln dolarów. Odbył on również wizytę w Arabii Saudyjskiej, gdzie spotkał się z następcą tronu, księciem Fahdem. Saudowie, w zamian za sprzedaż przez USA Lotniczego Systemu Ostrzegania i Kontroli (AWACS), mieli zaangażować się w finansowe wsparcie ruchów antykomunistycznych na całym świecie. To prawdopodobnie wtedy doszło do porozumienia co do wielkości wsparcia dla mudżahedinów w Afganistanie. Arabia Saudyjska miała przekazywać tyle samo funduszy dla afgańskich bojowników, co Stany Zjednoczone¹⁷.

Administracja USA potrzebowała jednak pośrednika i kanału przesyłowego. Naturalnym sojusznikiem wydawał się Pakistan, lecz nie było to tak oczywiste. Kością niezgody między Waszyngtonem a Islamabadem, przez całą dekadę lat 70. XX wieku, była kwestia pakistańskiego programu atomowego. Po przegranej przez Pakistan wojnie z Indiami w 1971 r. przywódca tego kraju, Zulfikar Ali Bhutto, zdecydował się za wszelką cenę postawić na budowę broni jądrowej¹⁸. Dodatkowym czynnikiem był fakt budowy bomby atomowej przez same Indie, które w 1974 r. dokonały pierwszej próbnej eksplozji takiego ładunku¹⁹. Choć Bhutto nawoływał do potępienia tego czynu przez Stany Zjednoczone, nie odniosło to większych skutków. Podczas spotkania z Henrym Kissingerem w 1976 r. premier Pakistanu usłyszał od amerykańskiego doradcy ds. bezpieczeństwa narodowego, że „jeśli nie zakończy, przekształci lub odwlecze w czasie programu wzbogacania paliwa jądrowego, zrobią z niego straszny przykład”²⁰.

Relacje pogorszyły się jeszcze bardziej za urzędowania prezydenta Cartera. Bhutto, po groźbach ze strony Stanów Zjednoczonych, zwrócił się w stronę Związku Radzieckiego. W 1977 r. w Pakistanie nastąpił przewrót wojskowy, który odsunął od władzy urzędującego premiera i Ludową Partię Pakistanu,

¹⁷ D. Cordovez, H. Selig, *Out of Afghanistan: The Inside Story of the Soviet Withdrawal*, Nowy Jork 1995, s. 70.

¹⁸ Bhutto był zagorzałym zwolennikiem rozwoju broni atomowej przez Pakistan, szczególnie w obliczu podobnych działań prowadzonych przez Indie, którymi się obsesyjnie interesował. Jeszcze w 1965 r. powiedział, że: „Jeśli Indie zbudują bombę, będziemy jeść trawę albo liście, nawet będziemy chodzić głodni, ale zbudujemy własną. Nie mamy innego wyjścia”. *The Politics of Nuclear Weapons in South Asia*, ed. Chakma Bhumitra, London 2011, s. 39–53.

¹⁹ B. Weinraub, *India Becomes 6th Nation to Set Off Nuclear Device*, <https://www.nytimes.com/1974/05/19/archives/india-becomes-6th-nation-to-set-off-nuclear-device-india-signed.html> [dostęp: 11.01.2019].

²⁰ *Zulfikar Bhutto had blamed US for his 'horrible' fate*, http://zeenews.india.com/news/south-asia/zulfikar-bhutto-had-blamed-us-for-his-horrible-fate_698531.html [dostęp: 11.01.2019].

na której czele stał. Władzę przejęła wojskowa junta na czele z generałem Muhammadem Zia ul-Haqiem, natomiast sam Bhutto został skazany na śmierć w rok po przewrocie. Wyrok wykonano 4 kwietnia 1979 r.²¹ Wiele lat po tych wydarzeniach dyskutowano o możliwym zaangażowaniu CIA w obaleniu socjalistycznego rządu Ludowej Partii Pakistanu²². Choć Muhammad Zia ul-Haq nie zaprzestał programu budowy broni atomowej, jego polityka stanowiła zwrot dla Pakistanu. Cofnięto lewicowe reformy poprzedniego rządu i zwrócono się w stronę Stanów Zjednoczonych jako najważniejszego sojusznika Pakistanu.

Wydaje się, że ceną, którą USA musiało zapłacić za przychylne stanowisko Pakistanu, był właśnie dalszy rozwój programu atomowego to państwo. Po interwencji radzieckiej w Afganistanie kwestia budowy broni atomowej przez Pakistan stała się drugorzędna. Choć administracja Cartera uzależniała udzielanie jakiegokolwiek pomocy dla Pakistanu od zaprzestania rozwoju programu atomowego przez ten kraj przed interwencją radziecką w Afganistanie, to już 25 grudnia 1979 r. zaproponowano udzielenie im pomocy w wysokości 400 mln dolarów w przeciągu trzech następnych lat. Generał Zia ul-Haq odrzucił tę propozycję, określając ją mianem „orzeshków”²³.

Gabinet 40. prezydenta USA przyjął zupełnie odwrotną taktykę. Otwarcie nie zachęcał władz Pakistanu do dalszego rozwoju broni jądrowej, lecz w żaden sposób im tego nie utrudniał²⁴. Dla Ronalda Reagana bliskie relacje z Pakistanem były kluczowe, gdyż niemalże cała, nie tyle amerykańska, co światowa pomoc dla bojowników w Afganistanie przekazywana była przez pakistańskie służby specjalne *Inter-Service Intelligence* (ISI). To na barkach pakistańskich rządzących spoczęło zadanie zarówno rozdysponowania pomocy pieniężnej dla mudżahedinów, jak i transfer zaopatrzenia, broni, a także szkolenia bojowników. Tym samym Pakistan stał się najważniejszym ogniwem w całym łańcuchu antyradzieckiego wsparcia, stając się bezpośrednio zaangażowanym w konflikt w Afganistanie. Był także głównym celem ucieczki afgańskich uchodźców²⁵.

²¹ *Sentence of Death for Bhutto Upheld*, <https://www.nytimes.com/1979/03/24/archives/sentence-of-death-for-bhutto-upheld-pakistani-court-refuses-a.html> [dostęp: 11.01.2019].

²² Więcej informacji na ten temat w artykule dostępnym na stronie internetowej poświęconej postaci Zulfikarowi Alemu Bhutto. *CIA Sent Bhutto to the Gallows*, <https://www.bhutto.org/article10.php> [dostęp: 11.01.2019].

²³ D. Oberdorfer, *U.S. Delays Military Aid for Pakistan*, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1980/02/29/us-delays-military-aid-for-pakistan/67775d43-3e7c-44cd-a8ea-2166106d9fb3/?utm_term=.2abe4a499221 [dostęp: 11.01.2019].

²⁴ T. Weiner, *U.S. And China Helped Pakistan Build Its Bomb*, <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/world/asia/060198pakistan-nuke-history.html> [dostęp: 11.01.2019].

²⁵ L. Wright, *The Double Game*, <https://www.newyorker.com/magazine/2011/05/16/the-double-game> [dostęp: 11.01.2019].

Amerykańscy decydenci zdawali się doskonale rozumieć, jak ważna jest dla nich przychylna postawa pakistańskich władz. Już w 1981 r. Ronald Reagan zaproponował Islamabadowi sześćioletni plan pomocy opiewający na kwotę 3,2 mld dolarów, który został przychylnie przyjęty przez generała Mohammada Zia ul-Haqa. Za te pieniądze pakistańskie służby miały szkolić i wspierać afgańskich bojowników²⁶. Nie oznaczało to jednakże pozostawienia pełnej odpowiedzialności za wsparcie dla mudżahedinów w Afganistanie na władzach z Islamabadu. Tajne działania CIA w ramach operacji „Cyclone” nadal trwały, oczywiście przy współudziale i bezpośrednim zaangażowaniu pakistańskich służb.

Eskalacja amerykańskiego zaangażowania w latach 1982–1984

Mniej więcej po pierwszym roku prezydentury Ronalda Reagana dokonana się swoista instytucjonalizacja systemu pomocy dla mudżahedinów. Poza Stanami Zjednoczonymi w nieformalnej antyradzieckiej koalicji czynny udział brały takie kraje, jak Arabia Saudyjska, Chińska Republika Ludowa, Egipt i Wielka Brytania²⁷, a także Pakistan, który z racji swojego położenia pozostał głównym pośrednikiem między powyższymi państwami a bojownikami walczącymi bezpośrednio z sowieckimi wojskami i ich sojusznikami. Kolejne lata przyniosły dużo większe zainteresowanie konfliktem ze strony Stanów Zjednoczonych, jak i postępujące zwiększanie liczebności sił radzieckich w Afganistanie.

Amerykanie dostrzegli, iż słabo zorganizowani i wyposażeni w przestarzałą broń mudżahedini nie mają szans w walce z dobrze skoordynowaną i wyposażoną armią Związku Radzieckiego. Podstawowym wyposażeniem mudżahedinów w pierwszych latach konfliktu była broń palna z okresu pierwszej i drugiej wojny światowej, w głównej mierze brytyjskie karabiny powtarzalne Lee-Enfield, które po interwencji radzieckiej dostarczane były zresztą bojownikom przez zachodnich sojuszników²⁸. Z racji ich niskiej ceny, a także faktu, że były produkowane m.in. w Pakistanie, na polecenie USA wytwarzano w Egipcie

²⁶ M. McGrory, *Zia Need Not Worry, He's the Kind of General Reagan Likes*, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1982/12/07/zia-need-not-worry-hes-the-kind-of-general-reagan-likes/b7a2a8f3-98d7-42dd-a615-2f2de63db09a/?utm_term=.e2803605a9ba [dostęp: 11.09.2019].

²⁷ S. Sial, *Pakistan's role and strategic priorities in Afghanistan since 1980*, http://www.operationspaix.net/DATA/DOCUMENT/8076~v~Pakistan's_role_and_strategic_priorities_in_Afghanistan_since_1980.pdf [dostęp: 11.09.2019].

²⁸ C. Chivers, *Small Arms, Big Problems*, <https://www.foreignaffairs.com/articles/south-asia/2010-01-01/small-arms-big-problems> [dostęp: 11.01.2019].

amunicję specjalnie do tych karabinów, z przeznaczeniem wystania jej bezpośrednio do Afganistanu²⁹.

Początkowe lata wojny uświadomiły specjalistom ze Stanów Zjednoczonych, że największym zagrożeniem dla prowadzących partyzancką wojnę mudżahedinów jest lotnictwo radzieckiej armii. O ile w przypadku naziemnych potyczek przestarzałe wyposażenie bojowników nie miało aż tak dużego wpływu na rezultat bitew, o tyle mudżahedini nie byli w stanie efektywnie przeciwstawić się samolotom szturmowym Su-25 oraz wykorzystywanym na szeroką skalę śmigłowcom bojowym Mi-24. Afgańscy bojownicy nie dysponowali w początkowym okresie wojny bronią zdolną do zestrzelenia powyższych maszyn. Do walki z lotnictwem używali karabinów wielokalibrowych DSzK z okresu drugiej wojny światowej, a także ręcznych granatników przeciwpancernych RPG-7, które z samego założenia nie były nawet przystosowane do działań przeciwlotniczych³⁰.

To kongresman z Teksasu, Charlie Wilson, jako pierwszy zabiegał o wyposażenie mudżahedinów w zdolną do zestrzelenia nowoczesnych radzieckich samolotów i helikopterów broń. Zainteresowany losem afgańskich bojowników od 1980 r., poleciał dwa lata później osobiście do Islamabadu, gdzie spotkał się z generałem Mohammadem Zia ul-Haqiem, który zabiegał u niego o zwiększenia finansowania, a także dostarczenia Pakistańczykom najnowszych radarów do znajdujących się na ich wyposażeniu amerykańskich samolotów F-16. W ramach tejże wizyty Wilson spotkał się także z szefem placówki CIA w Islamabadzie, Howardem Huntem, który był tym samym regionalnym koordynatorem działań amerykańskiego wywiadu na terenie Afganistanu. Kongresman nalegał, aby ten poszerzył zakres działań, zapewniając tym samym ze swojej strony o zwiększeniu finansowania³¹.

To prawdopodobnie podczas tej wizyty Charlie Wilson dowiedział się o problemach Afgańczyków w walce z radzieckim lotnictwem. Miał okazję osobiście porozmawiać z uchodźcami, którzy schronili się w obozach przy pakistańsko-afgańskiej granicy. Autor biografii Charliego Wilsona, opisując tę wizytę wspomina, że znajdujący się na terytorium Pakistanu Afgańczycy „mieli obsesję na punkcie Mi-24”³². Po tej wizycie teksański kongresman jeszcze mocniej zaangażował się w

²⁹ H. Jackson, *Charlie Wilson obituary*, <https://www.theguardian.com/world/2010/feb/11/charlie-wilson-obituary> [dostęp: 11.01.2019].

³⁰ C. Dick, *Mujahideen Tactics in the Soviet-Afghan War*, http://edocs.nps.edu/AR/org/CSRC/csarc_jan_02.pdf [dostęp: 11.01.2019].

³¹ G. Crile, *Charlie Wilson's War: The Extraordinary Story of the Largest Covert Operation in History*, b.m.w. 2003, s. 106–129.

³² G. Crile, *Charlie did it*, <https://ratical.org/ratville/CAH/EndlessWar.html> [dostęp: 11.01.2019].

zował się w pomoc mudżahedinom. W 1983 r. stał się architektem tajnego porozumienia między Pakistanem i Izraelem, w wyniku którego dokonano zakupu radzieckiej broni, która przechwycona została w wojnach izraelsko-arabskich, w tym czołgów T-55³³. Co więcej, ponownie korzystając z członkostwa w podkomisji ds. środków budżetowych na działania obronne, podczas opracowywania budżetu na 1983 r., udało mu się wynegocjować dodatkowe 40 mln dolarów wsparcia dla mudżahedinów, z czego 17 mln miało być docelowo przeznaczone na zakup broni przeciwlotniczej, zdolnej zestrzelić radzieckie helikoptery³⁴.

W lutym 1983 r. doszło także do innego ważnego wydarzenia. Na zaproszenie samego Ronalda Reagana do Waszyngtonu przyleciało pięciu afgańskich mudżahedinów. Spotkanie miało dotyczyć zbrodni wojennych popełnionych przez wojska radzieckie, szczególnie tych popełnionych we wrześniu 1982 r. w prowincji Lowgar³⁵. Zostali oni przyjęci w Gabinetcie Ovalnym, gdzie rozmawiali z prezydentem. Było to pierwsze oficjalne spotkanie amerykańskich władz z afgańskimi bojownikami. Podczas wizyty w Białym Domu obecny był także szef jednostki zadaniowej CIA ds. Afganistanu, Gust Avrakotos³⁶. Ten sam człowiek, rok później, osobiście spotkał się z kongresmanem Wilsonem, prosząc go o powiększenie budżetu przeznaczanego na operację „Cyclone” o kolejne 50 mln dolarów. Choć Charlie Wilson przychylił się do jego propozycji, trzeba nadmienić, że lobbowanie kongresmanów przez członków wywiadu jest zabronione, a sam Avrakotos skontaktował się z Wilsonem bez wiedzy swoich przełożonych³⁷.

Rok 1984 stał się przełomowy w kwestii jakości dostarczanej broni dostarczanej mudżahedinom. Przez pierwsze pięć lat wojny, Amerykanie, jak i pozostałe państwa wspierające afgańskich bojowników, starały się uniknąć podejrzenia bezpośredniego wsparcia. Tym samym dostarczano jedynie broń pochodzenia radzieckiego, zazwyczaj produkcji egipskiej bądź chińskiej. Choć wyposażano mudżahedinów także w ręczne pociski rakietowe „ziemia-powietrze” Striela-2,

³³ G. Crile, *Charlie Wilson's War...*, op.cit., s.141.

³⁴ R. Pear, *Arming Afghan Guerrillas: A Huge Effort Led by U.S.*, <https://www.nytimes.com/1988/04/18/world/arming-afghan-guerrillas-a-huge-effort-led-by-us.html> [dostęp: 15.01.2019].

³⁵ R. Ehrlich, *Report Soviets burned 105 Afghans*, <https://www.upi.com/Archives/1982/12/14/Report-Soviets-burned-105-Afghans/3970408690000/> [dostęp: 15.01.2019].

³⁶ Zdjęcie z tego spotkania można znaleźć na oficjalnej stronie internetowej poświęconej Ronaldowi Reaganowi. Na zdjęciu widoczni są [od prawej]: Mir Niamatullah, Gul Mohammad, Ronald Reagan, Gust Avrakotos, Muhammad Omar Babarakzai; Mohammad Ghafoor Yousefzai, Habib-Ur-Rehman Hashemi, Farida Ahmadi. M. Evans, C12820-32, *President Reagan meeting with Afghan Freedom Fighters to discuss Soviet atrocities in Afghanistan*. 2/2/83., <https://www.reaganlibrary.gov/sites/default/files/archives/photographs/large/c12820-32.jpg> [dostęp: 15.01.2019].

³⁷ G. Crile, *Charlie Wilson's War...*, op.cit., s. 259-262.

w teorii zdolne zestrzelić radzieckie helikoptery i samoloty, ich jakość, a także zbyt mała ilość powodowały, że nie mogły stanowić o przewadze w walce³⁸. Stąd też w kręgach amerykańskiego wywiadu dojrzała idea dostarczania bojownikom broni produkcji zachodniej. Pierwszym wyborem były armaty automatyczne Oerlikon produkcji szwajcarskiej. Ich zakup sfinansowano dzięki 50 mln dolarów, które zapewnił Charlie Wilson po rozmowie z Avrakotosem³⁹.

Warto wspomnieć, że idea wyposażenie mudżahedinów w zaawansowaną broń pochodzącą z państw Europy Zachodniej przypisywana jest zazwyczaj Michaelowi Vickersowi, pracownikowi CIA. Pełnił on funkcję głównego stratega w jednostce wywiadu ds. Afganistanu, będąc tym samym ekspertem w kwestii uzbrojenia. Przekonał on swoich przełożonych, co do konieczności wyposażenia Afgańczyków w nowszą i lepszą jakościowo broń⁴⁰. Założenia planu Vickersa, zakładającego zmodernizowanie uzbrojenia bojowników, jak i ich lepsze, bardziej specjalistyczne przeszkolenie, choć pochłonęły dziesiątki milionów dolarów, przyniosły jednak zamierzone efekty⁴¹.

W związku z podjętymi działaniami kwota przewidziana w budżecie na pomoc dla mudżahedinów diametralnie wzrosła. W 1984 r. osiągnęła ona pułap 122 mln dolarów⁴². Afgańscy bojownicy, po pierwsze, otrzymali sprzęt efektywny w walce z radzieckim lotnictwem, a po drugie, wreszcie był on w ilościach, które mogły realnie wpłynąć na przebieg walk, a nawet całej wojny. Zmianę ilościową widać w przypadku sztuk ciężkich karabinów maszynowych posiadanych przez mudżahedinów w rejonie Doliny Panczsziru – w 1982 r. mieli oni mieć w swoim posiadaniu jedynie 13 tego typu karabinów, natomiast w 1984 r. już 250⁴³. Bojownicy otrzymali także chińskie wyrzutnie rakiet typu 63, które były dla nich pierwszą bronią ciężką o dużym zasięgu⁴⁴.

³⁸ Informator z NATO, który odwiedził Afganistan trzykrotnie w 1983 r., widział tylko dwie wyrzutnie Striela podczas swoich wizyt. D. Middleton, *Soviet's Grip on Afghans Called Tight*, <https://www.nytimes.com/1983/11/06/world/soviet-s-grip-on-afghans-called-tight.html> [dostęp: 16.01.2019].

³⁹ S. Glaster, *Afghanistan: The Making of U.S. Policy, 1973–1990*, <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/essay.html> [dostęp: 16.01.2019].

⁴⁰ C. Whitlock, *Defense Department's Vickers is a national security star – again*, https://www.washingtonpost.com/national/defense-departments-vickers-is-a-national-security-star--again/2011/03/07/AFSYwdHF_story.html?utm_term=.4c88ae5a4de8 [dostęp: 16.01.2019].

⁴¹ A. Tyson, *Sorry Charlie: This is Michael Vickers's War*, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/12/27/AR2007122702116.html> [dostęp: 16.01.2019].

⁴² R. Pear, op.cit.

⁴³ E. Westermann, *The Limits of Soviet Airpower: The Failure of Military Coercion in Afghanistan, 1979–89*, <https://journals.lib.unb.ca/index.php/jcs/article/view/4356/5011> [dostęp: 16.01.2019].

⁴⁴ R. Pear, op.cit.

Ważnym wydarzeniem była też wizyta szefa CIA, Williama Casey'a, w Islamabadzie w 1984 r. Poleciał on do Pakistanu, aby przekonać gen. Zia ul-Haqa, by ten przekierował działania mudżahedinów na terytorium samego Związku Radzieckiego. Jednym z celów tej operacji, oprócz zbrojnych ataków, było dostarczanie materiałów propagandowych o sowieckich zbrodniach, bohaterach narodowych, jak i tysięcy Koranów, dla islamskiej populacji, która zamieszkiwała kraje związkowe Azji Centralnej, głównie Uzbeką Socjalistyczną Republikę Radziecką. Pakistańscy sojusznicy przystali na tę propozycję, a CIA wywiązało się z dostarczania potrzebnych materiałów⁴⁵. Można przypuszczać, iż wpłynęło to na wzrost fundamentalizmu islamskiego w Azji Centralnej, którego oblicze unaocznili konflikty toczące się w tym regionie w latach 90. ubiegłego wieku.

Nowy wymiar wsparcia. Wyposażenie mudżahedinów w broń przeciwlotniczą produkcji amerykańskiej

W 1985 r., w odpowiedzi na eskalację działań zbrojnych ze strony ZSRR, Stany Zjednoczone postanowiły jeszcze mocniej wesprzeć afgańskich bojowników. Budżet operacji „Cyclone” wzrósł ponaddwukrotnie w porównaniu do roku poprzedniego i opiewał na kwotę 280 mln dolarów⁴⁶. CIA zaczęło dostarczać Afgańczykom zdjęcia satelitarne, przechwycone sowieckie komunikaty wojskowe, zapalniki przeznaczone do detonacji materiałów wybuchowych, przeciwpancerne pociski kierowane, a nawet urządzenia namierzające do mózdzierzy, które współpracowały z satelitą Marynarki Wojennej USA⁴⁷. W 1985 r. Reagan podpisał Dyrektywę Decyzyjną Bezpieczeństwa Narodowego nr 166. Był to kluczowy dokument wyznaczający nowy etap w całej operacji wsparcia dla Afgańskich bojowników⁴⁸.

Dyskutowano nad sensownością dalszego rozwoju wsparcia, szczególnie w obliczu wyposażenia mudżahedinów w nowoczesną broń przeciwlotniczą. Wskazywano na to, że kwestia posiadania przez nich takiego uzbrojenia i wykorzystywania go na szeroką skalę może obrócić się przeciwko nim, gdyż straty mogą zmusić Sowietów do bardziej agresywnego postępowania. Co więcej, podawano że dla wsparcia dla prawicowej bojówki Contras, która walczyła

⁴⁵ S. Coll, *Anatomy of a Victory: CIA's Covert Afghan War*, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1992/07/19/anatomy-of-a-victory-cias-covert-afghan-war/1bd10b14-a0cc-441c-99cc-d2b5d1ba6e2d/?utm_term=.ba1a973784aa [dostęp: 16.01.2019].

⁴⁶ R. Pear, op.cit.

⁴⁷ S. Coll, *Anatomy of a Victory: CIA's Covert Afghan War*, op.cit.

⁴⁸ Dyrektywa Decyzyjna Bezpieczeństwa Narodowego USA nr 166, <https://fas.org/irp/offdocs/nsdd/nsdd-166.pdf> [dostęp: 26.01.2019].

z komunistami w Nikaragui, wynosiło niespełna 24 mln dolarów w 1985 r., co jest jedynie jedną dziesiątą kwoty przeznaczanej na wsparcie dla afgańskich bojowników w tym samym czasie. Już wtedy w dyskusji przewijała się kwestia przekazania mudżahedinom broni przeciwlotniczej amerykańskiej produkcji, lecz pomysł ten nadal był blokowany⁴⁹.

Najistotniejszą zmianą, która nastąpiła w 1986 r., było wyposażenie bojowników w natenczas najnowocześniejszy przenośny zestaw przeciwlotniczy FIM-92 Stinger, produkcji amerykańskiej. Choć pojawiały się głosy w samych Stanach Zjednoczonych, aby już wcześniej przekazać mudżahedinom te systemy, nie decydowano się na takie rozwiązanie, gdyż CIA obawiało się, iż użycie tych pocisków w zbyt oczywisty sposób unaoczniałoby zaangażowanie USA w ten konflikt⁵⁰. Naciski na podjęcie decyzji o przekazaniu tejże broni bojownikom wpływały głównie ze strony zaangażowanych w pomoc Afgańczykom parlamentarzystów, jednakże decyzja o przekazaniu im tych wyrzutni, wyszła z otoczenia prezydenta⁵¹. Podsekretarz ONZ, który negocjował z Sowietami warunki wycofania z Afganistanu, stwierdził, że: „Kampanie na rzecz Stingerów zainicjowali podsekretarz obrony ds. polityki Fred Ikle i jego agresywny Koordynator ds. Afganistanu Michael Pillsbury. Orędownicy wysłania Stingerów, wygrali z przytłaczającym biurokratycznym oporem, który utrzymywał się, aż do samego końca ich starań”⁵². W obliczu tej decyzji ze swojego stanowiska ustąpił John N. McMahon, zastępca dyrektora CIA, odpowiedzialny za dotychczasowe blokowanie wysłania amerykańskiego uzbrojenia. W uzasadnieniu swojej dymisji stwierdził jednak, że wynika ona z powodów osobistych i nie jest ona wyrazem niezadowolenia dla polityki prowadzonej przez prezydenta⁵³.

Zanim wysłano jakąkolwiek broń do Afganistanu w Stanach Zjednoczonych przeszkoleni zostali członkowie pakistańskich sił specjalnych, którzy po powrocie do kraju stworzyli ośrodek szkoleniowy w Rawalpindi. Amerykanie dostarczyli elektroniczny symulator, dzięki któremu mudżahedini mogli trenować bez niepotrzebnego marnowania kosztownych pocisków⁵⁴. Pierwszy raz system Stinger został użyty w trakcie wojny w Afganistanie 25 września 1986 r., gdy

⁴⁹ B. Woodward, C. Babcock, B. Feinman, *U.S. Covert Aid to Afghans on the Rise*, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1985/01/13/us-covert-aid-to-afghans-on-the-rise/cf0e7891-d900-4421-b72f-7760af19256d/?utm_term=.e4e70fa9ca10 [dostęp: 18.01.19].

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ „Ironia polega na tym, że ani Avrakotos, ani Wilson nie byli bezpośrednio związani z tą decyzją...”. G. Crile, *Charlie Wilson's War...*, op.cit., s. 419.

⁵² D. Cordovez, H. Selig, op.cit., s. 195.

⁵³ R. Pear, op.cit.

⁵⁴ S. Coll, *Anatomy of a Victory: CIA's Covert Afghan War*, op.cit.

afgańscy bojownicy zaatakowali lotnisko w Dżalalabadzie. Z trzech wyrzeczonych pocisków przynajmniej dwa dotarły do celu, niszcząc helikoptery Mi-24⁵⁵. Do października 1986 r. dostarczono do Afganistanu około 200 sztuk FIM-92, a ich obecność wymusiła zmianę taktyki zarówno u mudżahedinów, jak i w szeregach Armii Radzieckiej.

Amerykańska konstrukcja w znaczący sposób przewyższała zdolności wyrzutni Striela-2. Wyrzuczone rakiety z systemów Stinger leciały szybciej i miały większy zasięg, a co najważniejsze, posiadały system samonaprowadzający oparty o termolokację. We wspomnieniach radzieccy wojskowi wspominają, że obecność nowego uzbrojenia wymusiła na nich ograniczenie użytkowania helikopterów i samolotów podczas działań bojowych. Co więcej, wskazuje się, że efekt psychologiczny, jaki wywarło wyposażenie mudżahedinów w skuteczną broń przeciwlotniczą, wpłynął na spadek efektywności ataków powietrznych ze strony radzieckiej armii. Największą przewagą ZSRR, która była nieodzowną cechą konfliktu od momentu interwencji wojsk w 1979 r., została ostatecznie zniwelowana⁵⁶.

Bibliografia

- Alterman E., *'Blowback,' the Prequel*, <https://www.thenation.com/article/blowback-prequel/>.
- Barlett D., Steele J., *The Oily Americans*, <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,450997-92,00.html>.
- Bergen P., *Holy War Inc.: Inside the Secret World of Osama Bin Laden*, Nowy Jork 2001. Book excerpt: *'Charlie Wilson's War'*, <https://abcnews.go.com/GMA/story?id=125015&page=1>.
- Braithwaite R., *Afgańcy. Ostatnia wojna imperium*. Kraków 2012.
- CIA Sent Bhutto to the Gallows, <https://www.bhutto.org/article10.php>.
- Chivers C., *Small Arms, Big Problems*, <https://www.foreignaffairs.com/articles/south-asia/2010-01-01/small-arms-big-problems>.
- Cody E., *Egypt Says It Trains Afghan Rebels*, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1980/02/14/egypt-says-it-trains-afghan-rebels/a09f455a-fca0-048c0-b7fe-12e8c9bcede6/?utm_term=.989aeb741ad6.
- Coll S., *Anatomy of a Victory: CIA's Covert Afghan War*, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1992/07/19/anatomy-of-a-victory-cias-covert-afghan-war/1bd10b14-a0cc-441c-99cc-d2b5d1ba6e2d/?utm_term=.ba1a973784aa.

⁵⁵ M. Phillips, *Launching the Missile That Made History*, <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052970204138204576598851109446780> [dostęp: 18.01.2019].

⁵⁶ E.B. Westermann, op.cit.

- Cordovez D., Selig H., *Out of Afghanistan: The Inside Story of the Soviet Withdrawal*, Nowy Jork 1995.
- Crile G., *Charlie did it*, <https://ratical.org/ratville/CAH/EndlessWar.html>.
- Crile G., *Charlie Wilson's War: The Extraordinary Story of the Largest Covert Operation in History*, b.m.w. 2003.
- Dick C., *Mujahideen Tactics in the Soviet-Afghan War*, http://edocs.nps.edu/AR/org/CSRC/csrc_jan_02.pdf.
- Dyrektorywa Decyzyjna Bezpieczeństwa Narodowego USA nr 166, <https://fas.org/irp/offdocs/nsdd/nsdd-166.pdf>.
- Ehrlich R., *Report Soviets burned 105 Afghans*, <https://www.upi.com/Archives/1982/12/14/Report-Soviets-burned-105-Afghans/3970408690000/>.
- Evans M., C12820-32, *President Reagan meeting with Afghan Freedom Fighters to discuss Soviet atrocities in Afghanistan*. 2/2/83., <https://www.reaganlibrary.gov/sites/default/files/archives/photographs/large/c12820-32.jpg>.
- Fragment filmu dokumentalnego produkcji CNN, *Cold War. The Soldiers of God*, <https://www.youtube.com/watch?v=A9RCFZnWGE0>.
- Glaster S., *Afghanistan: The Making of U.S. Policy, 1973-1990*, <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/essay.html>.
- Hilali A., *US-Pakistan Relationship: Soviet Invasion of Afghanistan*, Nowy Jork 2017.
- Jackson H., *Charlie Wilson obituary*, <https://www.theguardian.com/world/2010/feb/11/charlie-wilson-obituary>.
- Jauvert V., *Les Révélations d'un Ancien Conseiller de Carter: 'Oui, la CIA est Entrée en Afghanistan avant les Russes...'*, <https://williamblum.org/essays/read/how-the-us-provoked-the-soviet-union-into-invading-afghanistan-and-starting>.
- Kegnor P., *They Always Blame Reagan...*, <https://www.weeklystandard.com/paul-kengor/they-always-blame-reagan>.
- McGrory M., *Zia Need Not Worry, He's the Kind of General Reagan Likes*, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1982/12/07/zia-need-not-worry-hes-the-kind-of-general-reagan-likes/b7a2a8f3-98d7-42dd-a615-2f2de63db09a/?utm_term=.e2803605a9ba.
- Middleton D., *Soviet's Grip on Afghans Called Tight*, <https://www.nytimes.com/1983/11/06/world/soviet-s-grip-on-afghans-called-tight.html>.
- Oberdorfer D., *U.S. Delays Military Aid for Pakistan*, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1980/02/29/us-delays-military-aid-for-pakistan/67775d43-3e7c-44cd-a8ea-2166106d9fb3/?utm_term=.2abe4a499221.
- Pear R., *Arming Afghan Guerrillas: A Huge Effort Led by U.S.*, <https://www.nytimes.com/1988/04/18/world/arming-afghan-guerrillas-a-huge-effort-led-by-us.html>.
- Phillips M., *Launching the Missile That Made History*, <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052970204138204576598851109446780>.
- Reeves R., *What Reagan knew*, <http://articles.latimes.com/2006/jan/20/opinion/oe-reeves20&prev=search>.

- Sentence of Death for Bhutto Upheld*, <https://www.nytimes.com/1979/03/24/archives/sentence-of-death-for-bhutto-upheld-pakistani-court-refuses-a.html>.
- Sial S., *Pakistan's role and strategic priorities in Afghanistan since 1980*, http://www.operationspaix.net/DATA/DOCUMENT/8076~v~Pakistans_role_and_strategic_priorities_in_Afghanistan_since_1980.pdf.
- Tyson A., *Sorry Charlie: This is Michael Vickers's War*, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/12/27/AR2007122702116.html>.
- Weiner T., *U.S. And China Helped Pakistan Build Its Bomb*, <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/world/asia/060198pakistan-nuke-history.html>.
- Weinraub B., *India Becomes 6th Nation to Set Off Nuclear Device*, <https://www.nytimes.com/1974/05/19/archives/india-becomes-6th-nation-to-set-off-nuclear-device-india-signed.html>.
- Westermann E.B., *The Limits of Soviet Airpower: The Failure of Military Coercion in Afghanistan, 1979–89*, <https://journals.lib.unb.ca/index.php/jcs/article/view/4356/5011>.
- Woodward B., Babcock C., Feinman B., *U.S. Covert Aid to Afghans on the Rise*, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1985/01/13/us-covert-aid-to-afghans-on-the-rise/cf0e7891-d900-4421-b72f-7760af19256d/?utm_term=.e4e70fa9ca10.
- White J., *The Strategic Mind of Zbigniew Brzezinski: How a Native Pole Used Afghanistan to Protect His Homeland*, b.m.w. 2012, https://digitalcommons.lsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4790&context=gradschool_theses.
- Whitlock C., *Defense Department's Vickers is a national security star – again*, https://www.washingtonpost.com/national/defense-departments-vickers-is-a-national-security-star--again/2011/03/07/AFSYwdHF_story.html?utm_term=.4c88ae5a4de8.
- Wright L., *The Double Game*, <https://www.newyorker.com/magazine/2011/05/16/the-double-game>.
- Zulfikar Bhutto had blamed US for his 'horrible' fate, http://zeenews.india.com/news/south-asia/zulfikar-bhutto-had-blamed-us-for-his-horrible-fate_698531.html.

U.S. support for the mujahideen: 1979–1986

Abstract

U.S. support for the mujahideen was a crucial factor in Soviet-Afghan war. Thanks to American aid the Muslim fighters from Afghanistan could effectively defend themselves from communist forces. The history of *Operation Cyclone* can also be seen as perfect example of Ronald Reagan's administration foreign policy and implementation of Reagan Doctrine in practice. It is also worth remembering that origins of support for the mujahideen are deeply connected with Jimmy Carter's administration, especially to National

Security Advisor Zbigniew Brzezinski. The 1979 is commonly viewed as year that brought a pivotal change not only in the U.S. policy, but also in whole Cold War rivalry. In that time the Greater Middle East has become the most important region in foreign policy of United States, and it has remained so to this day. History of U.S. support for the mujahideen is vitally important to understanding the Islamic terrorism phenomenon and war of terror, that shapes international relations in the 21st century.

Keywords: Afghanistan, Soviet-Afghan war, mujahideen, CIA, Ronald Reagan, Stinger

Американское содействие Афганским «моджахедам» в 1979–1986 годах

Резюме

Поддержка США являлась ключевым фактором в Советско-Афганской войне. Именно благодаря американской помощи исламские боевики из Афганистана были способны эффективно обороняться от коммунистических сил. История операции «Циклон» может быть признана как прекрасный пример внешней политики администрации Рональда Рейгана и реализации Доктрины Рейгана на практике. Стоит также помнить, что зачатки этого содействия тесно связаны с администрацией Джимми Картера, в особенности с советником по национальной безопасности Збигневом Бжезинским. Год 1979 повсеместно признаётся годом, который принёс значительные перемены не только в политику Соединённых Штатов, но и в процесс «Холодной войны». В это время «Большой Ближний Восток» стал важнейшим регионом во внешней политике США и занимает это место по сей день. История американского содействия «моджахедам» чрезвычайно важна для понимания исламского терроризма и войны с ним, так как эти события участвуют в формировании международных отношений в XXI веке.

Ключевые слова: Афганистан, Афганская война, Моджахед, ЦРУ, Рональд Рейган, Стингер